

A FEHÉR KULTURA PERIFÉRIÁIRÓL: MEXIKÓ. A spanyol hódítók által meghonosított, a benszülőttek munkaerejével rablógazdálkodást folytató primitív technikájú feudális agrártermelés, a katolikus egyház óriási kiterjedésű holtkézi birtokai, a városokban kialakult improduktív középosztály, a széles dolgozó tömegek, (főként indiók) kulturális elmaradottsága s hihetetlenül alacsony életszínvonal nem tették lehetővé a termelési technika fejlődését s az ország gazdag természeti kincseinek kiaknázásához szükséges tökeerő kialakulását. A befektetést kereső európai és északamerikai tőke számára így valósággal mesebeli profit lehetőségek kínálkoztak Mexikóban. A nemzetközi tőke Porfirio Diaz személyében egy műveletlen, de ravasz és pénzsóvár kalandorban találta meg a maga emberét, aki évtizedekre biztosította számára Mexikó természeti kincseinek kifosztását s a benszülőttek munkaerejének kizsákmányolását. A külföldi tőke által rendelkezésére bocsájtott óriási pénzüsszegek révén Diaz megszerezte magának a korrupció, parazita elemekből álló törvényhozás „loyalitás“-át és bizalmát. A tőke ellenszolgáltatásként az arany-, ezüst-, vas- és réz-telepek, az óriási petróleummezők, erdők stb. kiaknázását biztosító zsiros koncessziókat követelte, amit minden további nélkül meg is kapott. Az elnyomott indió tömegek munkájából élősködő feudális bürokrácia felső rétegének megvesztegetése révén a nemzetközi tőke úgyszólván teljesen ingyen hurcolta ki az országból a nyers vagy félkész állapotban lévő termékeket, hogy feldolgozás után egyrésztüket ismét behozza, s e javak tulajdonképpeni birtokosának, a mexikói népnek óriási nyereséggel eladja. Minthogy Mexikó u. m. „szabad“, „demokratikus“ és „alkotmányos“ köztársaság volt, ahol a közigazgatás funkcionáriusai választás útján kerültek a hivatalukba, a bürokrácia érdekében állott a választókat a maga részére biztosítani, olyképp, hogy mindenki politikai és társadalmi fontosságának arányában részt kapott a korból. A közhivatalokra pályázók közül annak volt a legtöbb esélye a hivatal elnyerésére, akinek pénzzel és ígéretekkel sikerült a választók többségét megszerezni. Egészen természetes, hogy az ily módon hivatalokba került egyéneket nem a közjó iránti ügybuzgalom fűtötte. A hivataloskodást egyszerűen gyors és biztos meggazdagodási lehetőségnek tekintették. Csalás, sikkasztás, megvesztegetés, a korrupciónak minden nyílt és titkos formája, jogtalanul kivetett adók, el nem számolt pénzbüntetések stb. képezték a hivatali teendők tulajdonképpeni lényegét. Közben a választókat is „melegen“ kellett tartani, nehogy idő előtt „tehetségesebb“ jelöltet találjanak a hivatalra. Hogy az egész atyafiság — szakértelemre és képzettségre való tekintet nélkül — kereseti lehetőséget kapott az új potentáttól, az magától értetődik. Ha már nem volt kiadó állás, egyszerűen kreáltak valami új címet — a funkció gyakorlása nem volt fontos — s a boldog atyafi mégis csak hozzájutott a maga mindennapi kalácsához. Az új polgármester, rendőrfőnök, városi tanácsos, járási és kerületi biztos, államkormányzó, stb. bőven biztosították maguk részére a szükséges politikai bázist. A „zseniális“ államférfiú és „nagy hazafi“ Porfirio Diaz generális, akit a nemzet „hálája és elismerése“ újból és újból a szövetségi elnök hivatalával ajándékozott meg — 40 éves uralma alatt a „szabad“ és „büszke“ mexikói caballerok rétegéből szolgabelkü, csuszó-mászó, alattomos, élősködő piócasereg alakult ki, amely a gazdaság és a társadalom ezernyi csatornáin keresztül szívta ki a

nép életerejét. A mexikói középosztály, le egészen a kispolgárság legalsóbb rétegéig kézzel-lábbal tülekedett a diktátornak és a diktatúrának a zsiros állások és egyéb munkánélküli kereseti lehetőségek osztogatásában megnyilatkozó kegyeit elnyerni. A teljesen improduktív osztályoknak ez a roppant piramisa a maga egész súlyával a társadalom legalsóbb rétegére, az indiók munkájára nehezedett. Nekik kellett a középkorban primitív termelési technika és munkaerejük elképzelhetetlenül súlyos kizsákmányolása mellett a saját középosztályok parazita létét biztosító rengeteg javakat s a nemzetközi tőke extra-profitját kitermelni.

A fentvázolt milieut eleveníti meg B. Travén, a jelenlegi mexikói szociális erjedés okait és előzményeit tárgyaló új regényciklusának második kötetében, a *Kormányzat**-ban. A korrupciónak és elnyomatásnak rettenetes képe rajzolódik ki a könyvben. A Porfirio Diaz korabeli politikai és társadalmi viszonyok, az európai és U. S. A. tőke első nagy inváziójának idején, csak annyiban különböztek az imperializmus által formálisan is gyarmatnak minősített országok viszonyaitól, hogy a nemzetközi tőkének fegyveres hódítás nélkül, a politikailag független Mexicó látszatának fenntartásával, csupán a mexikói polgárság megvesztegetése által sikerült az ország gazdag természeti kincseinek birtokába jutni. Kettős érdekessége a regénynek, hogy ugyanakkor, amikor a Porfirio Diaz korabeli egész mexikói társadalom viszonyainak rajzát, tehát egy jó két évtized előtt lezárult kor történetét adja, egyben a mai Mexikó legelmaradottabb déli államainak jelenlegi viszonyait is ismerteti. Az ország óriási kiterjedése, viszonylag csekélyszámú lakossága, a modern közlekedési eszközök fejletlensége, az áthághatatlan természeti akadályok, s az ezekből következő feudális termelési és társadalmi viszonyok még mindig erős életszivóssága hallatlan mód megnehezítik a fejlettebb északi és központi államok szociális erjedésének a déli államokba való áttérjedését.

(Bécs)

Mátrai Ede

UJ MAGYAR IRÓ: PALOTÁS IMRE.* Palotás kis regényében fiatal írónknál kivételes sűrítettséggel foglalja össze a regény alapjául szolgáló élményanyagot: az építkezésről építkezésre vándorló, kizsákmányolt, öntudatra ébredő építőmunkás életét. Ez a sűrítettség egyrészt annak tudható be, hogy az író témájában nem autszejder s azon felül tiszta összefüggésekben látja anyagát s írói feladatát is.

Miről ír Palotás? Az éjjeli ór hatéves Tamás fiacskájá körül, egy építkezés folyamán az építő munkások életét és munkáját göngyölti fel. Csodákkal, gyermeknek szinte megmagyarázhatatlan ijedelmes dolgokkal találkozunk Tamás. Látja a munka százféle arcát. Látja mint nyomja le a pallér erőszakkal a munkáslányokat majd, hogy mint hajlong ugyanez az ember a vállalkozó előtt, akit kiszolgál s hogyan basáskodik a munkások felett, akik alárendeltjei. Lát az állványok tezejéről lezuhanó munkást tört gerinccel a földön. Egész sereg hamisítatlan figurát, akiknek mindegyike, akár elsuhanóban is, de félreérthetetlenül magán viseli osztályra karakterisztikumait. Megéli Tamás a kizsákmányoltság fojtott atmoszférájának sztrájkba való kisülését. Megfigyeli a surranó sztrájkterő besugót. Új fogalmakkal ösmerkedik meg: a szolidaritással. És új élményévé lesz az eredményes bérsztrájk után felzengő munka telt ritmusa. De elkészül az épület. Mehetnek a

* Állványok alatt: Európa Könyvtár. Budapest, 1933.